

Spis treści

Uwagi wprowadzające	7
Rozdział 1	
W kręgu odniesień teoretycznych	11
Wokół problematyki socjologii wiedzy	11
Socjologia nauki i socjologia wiedzy naukowej	17
Polskie inspiracje w zakresie socjologii nauki	20
Region w socjologicznej perspektywie	24
Śląskie społeczeństwo	32
Granice Śląska	35
Rozdział 2	
Presocjologiczne i wczesnosocjologiczne studia nad Śląskiem	48
Rozdział 3	
„Wiedza jako uczucie – uczucie jako wiedza”. Socjologia Śląska	
Emila Szramka	67
Niewola uczuć. Emocje a poznanie	67
Wizja i misja dziejowa Śląska	69
„Dusza Śląska” – Śląsk i Ślązacy	73
Procesy społeczne konstytuujące społeczeństwo śląskie – migracje i antagonizm swój – obcy jako podstawowy wymiar stosunków grupowych na Śląsku	76
Problematyka rasy i kwestia żydowska	78
Śląskie symbole	80
Wizje przyszłości	81
Dwie wizje socjologii Śląska – Emil Szramek i Jan Szczepański	83
Rozdział 4	
Socjologia Śląska Józefa Chałasińskiego – myślenie magiczne i element irracjonalny w sprawach Śląska	89
Nowa sytuacja poznawcza – „nowe monografie”	89
Osada „Kopalnia” (Murcki) na Górnym Śląsku – „żywa” monografia	91
Antagonizm na pograniczu – siły ukryte: mity, antropopsychizacja rzeczywistości społecznej, stereotypy	96
Lokalne elity i antagonizm	105
Przebyta „droga myślowa”	107
Jaka socjologia? Tadeusz Szczurkiewicz i jego wizja	108
Rozdział 5	
Wielokulturowość jako perspektywa poznawcza w socjografii Śląska	
Pawła Rybickiego	112
Tradycje badań socjograficznych w Polsce	112
Wielokulturowy Śląsk jako składnik sytuacji poznawczej	114
Wielokulturowość jako postulat badawczy	116
Współczesna wizja paradygmatu socjograficznego	125

Rozdział 6

Stanisław Ossowski i Stefan Nowakowski jako badacze powojennej śląskiej rzeczywistości	128
Instytucjonalne i organizacyjne ramy badań socjologicznych na Śląsku	128
Śląsk w socjologicznych rozważaniach Stanisława Ossowskiego	134
Procesy adaptacji i integracji na Opolszczyźnie w badaniach Stefana Nowakowskiego	145

Rozdział 7

Dwa Instytuty Śląskie. Powojenna „socjologia zaangażowana” wobec Śląska (1957–1989)	155
Odbudowa i rozbudowa struktur Instytutu Śląskiego	155
Badania socjologiczne nad Śląskiem w Instytucie Śląskim w Opolu	160
Szczegółowe kwestie etniczne i narodowe	170
Inna socjologia Śląska Opolskiego	178
Socjologia wobec „czarnego Śląska”. Socjologiczne badania Śląska w ramach instytucjonalnych Śląskiego Instytutu Naukowego w Katowicach	181
Badania socjologiczne na Dolnym Śląsku	204

Rozdział 8

Widzieć więcej – widzieć inaczej. Czy nowe ujęcie starych problemów?	210
Śląski Instytut Naukowy – „zamknięta karta”	210
Nowa sytuacja ustrojowa – nowe wyzwania dla socjologii Śląska	213
Fenomenologiczny „świat Ślązaków” – międzygrupowe relacje	224
Polacy, Ślązacy, Niemcy na Opolszczyźnie – międzygrupowe relacje	227
Socjologiczne oglądy mniejszości niemieckiej	236
Instytucje i pokolenia	244
Tożsamość Dolnoślązaka? Tożsamość dolnośląska? „Śląscy-Lwowiacy”?	
Dylematy i kontrowersje	248
Religijny wymiar Górnego Śląska	250
„Antagonizm polsko-niemiecki” i osada „Kopalnia” wiele lat później	254
Socjologia codzienności – czy nowy paradygmat badawczy na Opolszczyźnie?	257

Rozdział 9

Socjologia Śląska czy Ślązaków? Perspektywa poznawcza i paradygmaty badawcze	260
Idea służby społecznej w socjologii Śląska	260
Paradygmaty badawcze	267
W podsumowaniu: Śląsk jedność czy wielość jego socjologicznych przedstawień?	284
Bibliografia	291
Streszczenie w języku angielskim	311
Streszczenie w języku niemieckim	313
Indeks nazwisk	315
Aneks	321